

Bemærkninger til Sorø Kommuneplan

Resumé

DN Sorø ønsker, at Sorø Kommunes kommuneplan udtrykker en naturpolitik. FN's verdensmål ses som fin tilgang, men DN Sorø savner, at også mål 6 og mål 15 inddrages. DN Sorø's tilgang er naturen, der skal arbejdes med både benyttelse og beskyttelse.

Der bør opstilles tydelige mål, så det er muligt for borgerne at følge planens udvikling. Der må derfor være færre forbehold og flere entydige handlinger.

Benyttelse af naturen skal sikres med bolignære naturoplevelser, fx at der højst 200 m er til et naturområde. Den lille natur skal udvikles og sikres. Flere områder med "vild natur" skal udpeges. Der skal være let adgang til den omgivende natur. Fx også til Susådalen i Alsted. Styrkelse af naturvejledningen kan øge benyttelse og forståelse af naturen.

Beskyttelse af natur skal sikre biodiversiteten og truede arter, både fauna og flora. Sorø Kommune må modsætte sig de meget store udlagte råstof-interesseområder, der berører vigtige natur- og landskabelige værdier. Det gælder især områderne vest for Parnasvej, hvor hasselmusen er truet. Flere økologiske forbindelser vil sikre landskabelige værdier, fx i tilknytning til naturpark Tystrup-Bavelse som bør etableres i samarbejde med Næstved Kommune og naturpark Åmosen.

En klimahandlingsplan må udarbejdes. Heri skal angives hvornår ambitionen om at være CO²-neutral skal være nået.

DN Sorø's overordnede synspunkter

DN Sorø udgangspunkt til vurdering af kommuneplanen er at gøre naturen synlig og tilgængelig ved at bevare, tilpasse og udvikle den. Naturen skal være et væsentligt bidrag til den fysiske og mentale sundhed for Sorø's borgere. Der skal skabes grundlag for større biodiversitet og for at øge livsvilkårene truede arter, både inden for fauna og flora. Det gælder både i det åbne land og i bymæssige bebyggelser. Især kan der ønskes, at større sammenhængende grønne korridorer sikres uden forbehold. Klimaindsatsen bør få større vægt således, at der sikres en bæredygtig fremtid.

Når det er sagt ses Sorø byråds vision med udgangspunkt i FN's verdensmål at være en spændende tilgang til kommuneplanen. Den imødekommer således DN Sorø's holdninger. DN Sorø kunne dog ønske at flere af de 17 verdensmål blev inddraget. Især mål 15: Livet på land, er for DN Sorø centralt. Målet peger på den manglende plads til naturen i Danmark på grund af den intense udnyttelse af landarealet. Det forringer livsvilkårene for størstedelen af arter. Men også mål 6: rent vand og sanitet er vigtigt i en kommune hvor søer og vandløb udgør en væsentlig del af den omgivende natur.

DN Sorø er enig i, at der skal værnes om naturen og vandkvaliteten for derved at fremme et rigt plante- og dyreliv, der gøres vedkommende og tilgængelige for borgerne i hverdagen. Dette vil DN Sorø gerne bidrage til i dialog med Sorø Kommune.

Generelt er kommuneplanen på mange områder formuleret i brede vendinger således, at der i højere grad er udtrykt hensigter end egentlig konkrete handlinger. DN Sorø anbefaler, at kommuneplanen bliver mere

præcis, med angivelse af politiske handlinger således, at planen mere er et tydeligt politisk dokument, der viser, at Sorø kommune har en klar naturpolitik.

I forlængelse af Sorø byråds vision om et styrket samarbejde mellem byråd og lokalsamfund kan det anbefales, at der på Sorø Kommunes hjemmeside i løbet af 2019 oprettes en platform, hvor byrådets naturpolitik er præsenteret og hvor borgerne kan komme med konkrete forslag hertil.

Den anvendte metode

Som helhed synes kommuneplanforslaget at være i fornuftig overensstemmelse med de forudsætninger, der nu engang er i Sorø kommune.

Kommuneplanforslaget er præsenteret digitalt. Det betyder, at man for at vurdere forslaget skal igennem mange lag. Det gør det vanskeligt at overskue det samlede planforslag. Derudover indgår der i forslaget en række dokumenter, som supplerer forslaget. Her kan DN Sorø ønske, at også Naturkvalitetsplanen blev taget med som baggrundsdokument, gerne i revideret form. DN Sorø bemærkninger til forslaget vil derfor være nedslagspunkter i emner, som er fundet væsentlige. Udgangspunktet er, at DN Sorøs primære interesse er naturen. Det indebærer, at der vil være områder, som DN Sorø ikke har kommentarer til. Det indebærer dog ikke, at DN Sorø dermed er enig i alle planens forslag.

Udgangspunktet er planforslagets hovedstruktur, hvor særlig 2 af de 4 hovedtemaer og to afsnit indgår i vurderingen. Det er:

- Tema 1: Det gode hverdagsliv med sundhed og trivsel til alle
- Tema 2: Levende byer og lokalsamfund med natur, kultur og historie; herunder indgå afsnittet om byer og byudvikling
- Det åbne land
- Natur
- Klima

Det gode hverdagsliv med sundhed og trivsel for alle

Generelt om sundhed

DN Sorø ser det som væsentligt, at den folkesundhedsmæssige synergi, som naturen kan tilvejebringe i borgernes hverdagsliv og fritidsliv, udvikles. Både den fysiske og den mentale sundhed understøttes for alle aldersgrupper, hvis der er let adgang til naturen og oplevelser i forbindelse med denne.

Det er dokumenteret, at der er betydelig positiv effekt på både raske og syge borgere, hvis de får oplevelser og udfordringer tilknyttet naturen. Det kan gøres alene, sammen med andre fx i frivillige netværk som foreninger, nabogrupper, behandlere, interessegrupper og/eller sammen med familie, naboer og venner.

Naturen hører til blandt danskernes foretrukne udflugtsmål i fritiden. Naturen er sundhedsfremmende i forhold til de folkesundhedsudfordringer, som især er udtalte i Region Sjælland. Der er en stor andel af kronikere med livsstilssygdomme, overvægtige, fysisk inaktive og borgere med mentale problemer. Kommunen har et medansvar i forhold til at sikre udsatte borgere nem adgang til oplevelse i naturen. Det være sig transportmuligheder, fællesskab og anlæg til fysiske udfordringer. Der skal i den nære natur sikres

muligheder for vandring, klatring, løb, cykling og leg. Andre typer naturoplevelser er overnatning, fiskeri, jagt, samling af svampe, bær og planter i øvrigt.

Afgørende for de store naturoplevelser og friluftsliv er sammenhængende grøn natur med veje, stier og ruter, som er tydeligt afmærkede, og som helst for attraktionens skyld skal være rundture fremfor tur "ud og hjem". Der bør derfor oprettes kløverstier. Ruters beskaffenhed og tydelig skiltning har stor betydning for at fremme adgangen for de borgere, som ikke er kendte med eller ikke er vant til at færdes i naturen. I det åbne land er det vigtigt at bevare og udvikle de stiforbindelser, der kan give naturoplevelser.

Oversigten over stier viser, at der er mange muligheder i form af et udbredt stier og vandreruter for at komme til naturen. Blot savner DN Sorø, at oversigten også indeholder stien i Alsted, der fører til udsigt over Suså-dalen.

Forslag til indsatser

De strukturelle rammer (de fysiske omgivelser) kunne med fordel være mere eksplicit nævnt i retningslinjerne, og dermed få større vægt i kommuneplanforslaget. Ligeledes har det betydning for institutionernes muligheder for at tilbyde de sunde valg til borgerne.

Adgangen til naturen skal sikres gennem aftaler med lodsejere. Stier skal tydeligt afmærkes. Mærkede stier har desuden den fordel at folk normalt følger disse, hvorved den øvrige natur får ro. Mindre, faste faciliteter i bynære områder bør etableres. Det være sig motionsbaner, mindre lejrpladser, borde og bænke o. lign., som også kan benyttes af børneinstitutioner, skoler og institutioner. Der bør også findes flere muligheder for mountainbikespor, især spor af forskellig sværhedsgrad end det, der allerede findes i Grydebjerg skov.

Det kan ligeledes bemærkes, at veje og stier for fodgængere og cyklister i de bynære områder mange steder er direkte ulykkesbringende på grund af underlagets beskaffenhed. Det kan være forbundet med større udfordringer for kørestolsbrugere og barnevogne samt cykler at undvige de mange ujævnheder i belægningen. Et sikkert underlag vil motivere til større bevægelsesudfordringer og nedbringe antallet af trafikulykker. Generelt må handikappedes muligheder for at færdes, også i naturen, øges.

Naturvejledning er et middel til at øge befolkningens forståelse for naturen samt befolkningens sundhed og livskvalitet. Derfor bør naturcenteret ved Kongskilde styrkes og mulighederne for naturvejlederen må øges. Måske er en naturskole en god idé.

Levende byer og lokalsamfund med natur, kultur og historie

DN Sorø deler byrådets vision om, at levende og bæredygtige byer og lokalsamfund skal udvikles med den natur, kultur og historie de indeholder og omgives af.

Den lille natur i planlægningen

Der må i kommuneplanen indgå udpegning af arealer til de nære naturoplevelser, der kan gøres synlige ved naturvejledning og kampagner som "vild med vilje" o. lign. Det kan også ske ved at skabe mere af den såkaldt lille natur. Det er den natur, der ikke beskyttes af lovgivningen. Det er naturområder, der ofte befinder sig i tilknytning til bebyggede områder. Det er tørre områder på mindre end 2.500 m², søer/vandhuller på mindre end 100 m², jernbane- og motorvejsterræn, afskærmende læhegn ved erhvervs- og boligområder, fredede alléer, grøftkanter, offentlige græsplæner, golfbaner og lignende.

Mange af disse områder skal beskyttes. Træerne i Fægangen er truet som følge af parkering, der trykker jorden fast ved deres rødder. Steler bør opsættes så parkering langs alléen ikke kan finde sted. Læhegnene ved erhvervsområderne Kalundborgvej/Elmebjergvej er udsat, fordi bestemmelserne for områderne (Pe.E.8 og Pe.E.10) er ændret fra krav om afskærmende beplantning langs den ydre grænse til kun at have betegnelsen beplantning. DN Sorø ser med stor beklagelse på dette, hvorfor ønsket om at indfaldsvejene til Sorø er omgivet af grøn natur bør opretholdes.

Den lille natur kan tænkes ind i forbindelse med nye byggemodnede grunde. Det vil gøre dem attraktive ved at give boligområderne karakter af vild natur, ved fx at græsplæner erstattes af blomsterenge. Dette vil styrke biodiversiteten og give rekreative oplevelser. Der bør højst være 200 m til et grønt, rekreativt areal.

Nye udlæg

DN Sorø finder princippet om at udlægge areal til bymæssige formål skal ske indefra og ud som en relevant forsigtig måde at øge det bebyggede areal og derved begrænse inddragelse af åbent land. Derfor ser DN Sorø også med tilfredshed på at det, jf. retningslinje 1.1.6, skal dokumenteres, at der er sket en afvejning i forhold til natur-, miljømæssige-, kulturhistoriske-, landskabelige og rekreative værdier.

Dette synes dog ikke at være sket, når der udlægges et areal øst for Skolevej (Fr.B.13) til punkthuse på maksimalt 4 etager. Ingen andre steder i Sorø kommune er der boliger i 4 etager. Området er i dag et grønt fritidsområde op til et skovbryn med dige. Der er ikke gjort rede for den angivne afvejning. DN Sorø finder det uacceptabelt at udlægge dette areal til boliger; der er ikke her tale om at forøge de førnævnte værdier.

DN Sorø ser det som væsentligt, at udlæg af nye boligområder gøres bæredygtige og klimavenlige. Det kan ske ved krav om anvendelse CO² venlige materialer i byggeri, udnyttelse af regnvand og opførelse af solfangeranlæg.

Nærhed til naturen

DN Sorø er enige i, at nærmiljøer gøres attraktive ved adgang til grønne områder, natur og landskab og med mulighed for bevægelse og udfoldelse. Sorø kommune er begunstiget af, at der findes megen natur, især skove og søer i vores nærhed. Det er væsentligt at der skabes sammenhæng mellem stier i og til naturområde. Især er det vigtigt for Naturpark Åmosen, men også til steder som Bimosen i Sorø Sønderskov.

I Stenlille er angivet et rekreativt område langs Sandlyng å (St. G. 2). Det er et fint naturområde, hvorfor DN Sorø finder det u hensigtsmæssigt, at der også etableres en lastbilkparkerings på stedet.

Det er dog ikke alene i områder der lægges ud til ny bebyggelser, hvor naturen kan udvikles. Mange initiativer kan gøres inden for den eksisterende byzone:

- Gamle enkelttræer, såkaldte veterantræer, bør beskyttes for derved at beskytte levesteder for truede arter, fx billen eremit og flagermus. Det betyder, at man plejer dem og kun beskærer træerne, når de udgør en fare for mennesker eller bygninger. DN Sorø foreslår desuden at Sorø Kommune udarbejde en liste med bevaringsværdige træer, som fx linden ved SuperBrugsen på Frederiksberg.
- Man kan sikre, at der er blomster på flader, hvor der ikke er blomster. Det kan være på offentlige græsarealer, det kan være designet ved at sætte blomsterkasser ved offentlige bygninger og det kan være mellem træerne på alléerne på Slagelsevej, Ringstedvej og Næstvedvej. Sorø Kommune kan forestå en kampagne, hvor private opfordres til at så blomster. Tænk, hvordan der næste forår vil være en spændende liv af bier, insekter og sommerfugle der er i gang med at bestøve planterne.

- Klipping og beskæring af buske og hække bør ske med det formål at forøge biodiversiteten. Man skal slå urter ned i november – december så det ikke skader det liv der er forår og sommer. Det skaber luft og liv til insekter og nøjsomhedsplanter. Her kan Sorø Kommune med godt resultat lave aftaler med boligselskaberne.

I forsøgene med at udvikle landsbyerne kan der arbejdes på at skabe sammenhæng til naturen. Fx kan landsbyer som Borød, Kirke Flinterup, Sobjerg og Vedde gives en særlig attraktiv profil på baggrund af deres omkringliggende natur, hvoraf dele er beskrevet som værdifuldt landskab. Dertil kommer at Sobjerg er udpeget som kulturmiljø.

Det åbne land

I afsnittet redegøres for sammenhæng med anden planlægning. DN Sorø vil i den sammenhæng gøre gældende, at vi mener, at kommunen bør modsætte sig de meget store udlagte råstof-interesseområder, der berører vigtige natur- og landskabelige værdier. Vi kan her nævne følgende områder:

- Området vest for Sorø Sø, der har store landskabelige og naturmæssige værdier.
- Området ved Rødeng og Horsebøg Skov, der indeholder en bestand af Bilag IV-arten Hasselmus
- Områder i Sorø Sønderskov
- Området rundt om Tersløse, der er udlagt som kulturmiljø og del af et større sammenhængende landskab imellem Tersløse og Nordruplund Skov.
- Den nordlige del af Bromme Plantage inklusive skovengen vest for Bromme Lillesø.

Vi foreslår, at det indgår i kommuneplanen, at kommunen vil modsætte sig gravning i de nævnte områder og arbejde for, at de trækkes ud af råstofplanen.

Særligt værdifulde landskabsområder

Disse landskaber har, som det fremgår, stort behov for beskyttelse. Derfor bør der være mindre antal forbehold over for andre anvendelser af disse landskaber. I retningslinjerne anvendes ofte formuleringer som undtagelsesvis, som hovedregel og normalt. Disse formuleringer må strammes op, fx over for placeringer af antennemaster og husstandsmøller. Ligeledes bør større vindmøller forbydes i disse områder.

DN Sorø så gerne, at følgende områder indgik:

- Munkebjergby Mose, Inkl. Nørre mose og ådalen op til Vedde

Vi foreslår, at fredninger indgår som særskilt kort i kommuneplanen i stedet for, at der blot henvises til miljøportalen. Desuden foreslår vi tilføjet retningslinjer eller beskrivelse af kommunens tilsyn og rolle som plejemyndighed.

Geologiske interesseområde

Kommunen kunne udlægge lokale og regionale betydningsfulde geologiske interesseområder, så der ikke kun er gengivet nationale interesseområder som omfattet af retningslinjerne. Disse kunne omfatte:

- Sobjerg Banke
- Større dele af Store Åmosen op til det nationale interesseområde
- Maglesø og Bromme Lillesø med nærmeste omgivelser

Natur

Grønt Danmarkskort

DN Sorø foreslår, at Sorø Kommune i samarbejde med Næstved Kommune, Naturstyrelsen, lodsejere og beboere vil arbejde for at fremme, at Naturpark Tystrup-Bavelse Søerne realiseres under Friluftsrådets mærkningsordning. Naturparken var den første nationalt anerkendte i Danmark og rummer store natur- og landskabsværdier af regional og national betydning. Herunder vil kommunen kunne arbejde for, at der i samarbejde med Næstved Kommune udarbejdes et kommuneplantillæg, der fastlægger naturparkens indhold og nærmere afgrænsning.

I forhold til vejledningen om Grønt Danmarkskort, da skal Grønt Danmarkskort bl.a. binde Natura 2000-områder sammen. DN Sorø foreslår i forlængelse heraf, at hele Store Åmosen udlægges som naturområde eller potentielt naturområde.

Som økologiske forbindelser foreslår vi Ådalen langs Munkebjerg Mose forlænget som potentiel økologisk korridor frem til Sandlyng Å følgende den nord-syd gående tunneldal.

Imellem Pedersborg Sø og Tuelsø foreslår vi, at det våde strøg med enge langs det forbindende vandløb udlægges som en økologisk korridor.

I Dianalund foreslår vi, at korridoren langs Bjørnvad Å forlænges gennem byen og frem til Saltofte.

Tudeå og nærmeste omgivelser ønsker vi vist som en eksisterende våd korridor på kortet.

Der er angivet et naturområde imellem Stenlille og Nordskoven. I dette område er der tilladt opfyldt med overskudsjord i nylig accept af terrænhævning til landbrugsformål. Så naturområde kan man dårligt tale om.

Vi foreslår yderligere angivet, hvor der er tørre, våde og skov-korridorer på kortet, så dette er entydigt fastlagt. Dette kan ske i en opdateret udgave af kommunen naturkvalitetsplan, som vi samtidigt foreslår, får tilføjet en egentlig naturpolitik, hvor det bl.a. fremgår hvordan særlige sårbare arter som hasselmus, strandtudse og eremit sikres. Sorø Kommune har over for disse og andre habitatarter en særlig forpligtigelse. Der bør derfor udarbejdes planer for en målrettet plejeindsats for disse arter.

Lavbundsområder

DN Sorø foreslår, at lavbundsområder på dyrkede marker imellem Fægangen, St. Ladegårdsvej og Sorø Sønderskov angives som et lavbundsområde, der kan blive til et potentielt vådområde.

Skovrejsning

DN Sorø foreslår, at i hele Tamosen angives skovrejsning uønsket

Kulturmiljøer

DN Sorø foreslår, at et større område ved Lindebjerg og Stensby udlægges som kulturmiljø. Området er meget karakteristisk med enkeltgårde omgivet af skov. Desuden foreslår DN Sorø, at alléerne: Alléen og Fægangen indgår som kulturmiljøer, da de er særlig vigtige at bevare og værne om. DN Sorø vil også foreslå at historiske vejsten og vildtbanepæle fremhæves som beskyttelsesværdige.

Friluftsliv

I afsnittet omtales Kongskilde Friluftsgård som naturcenter. Desværre findes friluftsgården ej længere, men heldigvis er etableret Kongskilde Naturcenter.

I forhold til Parnasgrunden er vi ikke glade for beskrivelsen af, at naturen benyttes som en "kulisse", men så hellere, at det fremgik som et "aktiv". Her er sårbare naturværdier i området og disse bør med fordel indgå i formidling af området og sikres ved udvikling af dette.

Klima

Sorø Kommune har i sin budgetaftale for 2019 aftalt, at man vil arbejde på at blive CO²-neutral. Samme ambition er gengivet i kommuneplanforslaget. DN Sorø finder målet relevant og yderst vigtigt.

I aftalen sættes der dog ikke årstal på, hvornår ambitionen skal være nået. Derfor mener DN Sorø, at ambitionen ikke forpligter til egentlig handling. Derfor bør byrådet som det første sætte et konkret mål for, hvornår CO²-neutraliteten skal være nået. Et mål bør være realistisk og forpligtende. Herefter bør der udarbejdes en egentlig klimahandlingsplan med forpligtende 3-årige delmål.

En klimahandlingsplan bør ligeledes opstille mål for de enkelte sektorer (bygninger, transport, mad mv.) bidrag til ambitionen og tilknyttes konkrete handlinger. Endelig bør en klimahandlingsplan sikre, at sektorerne og handlingerne monitoreres, sådan at målopfyldelsen reelt sikres.

DN anbefaler, at Sorø Kommune henter viden og inspiration hos DK2020-kommunerne som er blandt de kommuner der er længst fremme i Danmark i forholdet til at sætte konkrete mål og konkrete handlinger bag den grønne omstilling.

Desuden anbefaler DN Sorø, at Sorø Kommune realiserer de forslag der fremkom i forbindelse med Vision 2022 og som er samlet i hæftet "Overblik over igangværende aktiviteter og forslag til nye" og arbejde videre med de forslag vedrørende klima, som DN Sorø angav i sit hørings svar til Vision 2022. Det drejer sig bl.a. om:

- At der etableres en grøn udviklingsstrategi på tværs af offentlige og private aktører.
- At der igangsættes 2-3 innovative fyrtårnsprojekter inden for både CO²-reduktion og klimasikring.
- At byrådet vil mindske kommunens klimaaftryk gennem en øget prioritering af grønne indkøb.

Samlet set anbefaler DN Sorø, at Sorø Kommunes klimainsats i langt højere grad præges af konkrete mål i forbindelse med ambitionen om "på et tidspunkt at blive CO²-neutral" og at klimaområdet målstyres gennem løbende opfølgning på handlingerne.

DN Sorø

Formand Niels Hilker

Tovholder for Natur- og fredningsgruppe Nils Kruse